

תעד

איתא

(צ"ח יוסף לו"ח סימן מקפג) בשם (הרא"ש) [הגהות אשר"י],
לאכול בראש השנה ראש כבש בדבש חי,
ולכך אוכלין הסטעלניק¹²³⁴⁵⁶⁷ כי הוא חי. כי
בראש השנה מדקדקין על הלשון כמאמר
הגמרא (סו"ט יג, ב) השתא דאמרת סימנא
מילתא וכו' וזה נקרא חי. ולכך בלילה
אוכלין ראש כבש¹²³⁴⁵⁶⁷ וביום תוקעין בשופר, כי
זה בחיצוניות העולמות וזה בפנימיות.
ובשביל שהנסירה ביום ראשון הוא מהראש
(פרע"ח שער ר"ה פרק א) לכך אוכלין ראש כבש.
ו"ראש" בגימטריא ג' אלקים, אחד מלא
יודי"ן ואחד פשוט ואחד מרובע (ומרובע
היינו א' א"ל אל"ה אלה"י אלה"ים)
בגימטריא "ראש" רחצ, ומתמתקין בדבש
שהוא בגימטריא "אב הרחמים".

תעה

טעם למה אוכלין ראש כבש (שו"ע לו"ח
סימן מקפג). כי "כבש" עם האותיות
בגימטריא שכ"ה, והוא המתקת הדינים¹²³⁴⁵⁶⁷
(עיין פרע"ח שער העמידה פרק א).

תעו

כל מה שאדם רוצה לפעול יעשה עובדא
דוגמתו, ובמעשה דלתתא מתעורר
עובדא דלעילא. ולכן רוב בני החיל

ההולכים בבגדים אדומים לפעול הרציחה
וכדאיתא בפרדס (שער הגווים) לכן אוכלים
קרא ודגים ורוביא בראש השנה (שו"ע לו"ח
מקפג) להראות העובדא דלעילא ואח"כ
מתפלל במחשבה.

תעו

גם אמר טעם למה אוכלין הארכוז¹²³⁴⁵⁶⁷
בראש השנה. כי הוא גדל
מהלבנה¹²³⁴⁵⁶⁷ שהוא מניע כח המים. והראיה,
כי בלילה אחת גדל הרבה יותר מאמה
כשהלבנה זורחת, וטבעו קר אפילו בחום
הקיץ כשחותכין אותו הוא קר מבפנים ולכן
נקרא "קרא" מלשון קרירות, והוא
התקררות והמתקת הדינים בראש השנה.

תעה

המנהג שכתוב בטור (לו"ח מקפג דרכי משה)
לאכול ריאה בראש השנה
שמאירה העיניים, ישר בעיניו מאד.
ופעם אחת קודם ראש השנה היה מכת
מדינה כאב העינים, ואמר שהוא
בסוד ותכהין עיניו מראות, הנזכר בזוהר
(ח"ג נט, ב) שמדבר בראש השנה¹²³⁴⁵⁶⁷ ולכן יש
לאכול ריאה שמאירה את העיניים וכו'.
ופעם אחת היה כאב שיניים כנ"ל, ואמר
שהוא בסוד רי"ו בסוד ל"ב שינים
עיי"ש היטב בפרע"ח (שער העמידה פרק א).

רצו. יערת דבש.

רחצ. ראה לעיל מאמר תנט.

רצט. כי ר' של 'ראש' הוא בגימטריה ריבוע אחוריים דשם אלקים [כמבואר בפנים], וש' של 'ראש' הוא
אלקים במילוי יודין, ואות א' של 'ראש' היא כללות שם אלקים ("שער הכוונות" דרושי ר"ח).

ש. אבטיח, וע"ע לעיל מאמר תסג.

שא. עיין רמב"ן בראשית א, יח.

שב. עיין לעיל מאמר לו.

ונעשה מזה גליפה על כל השנה. ולכן לא רצה לומר^ש כלל לפני התקיעות, שמא ח"ו יצא מפיו דבר שאינו הגון, והוא מורא גדול ביום כזה שהוא נעשה רושם על כל השנה. ולכן אין לאדם בראש השנה כי אם לבלות כל היום בתורה ובתפלה, גם אחר הסעודה.

והסביר ענין ראש השנה, כמו שאדם רוצה לבנות בית, אזי הוא מצייר תחלה על הטבלא צורת הבית עם חדריו וכו' ועל דרך זה הוא הבנין, כך הוא רשימו של ראש השנה על כל השנה. ואמר בזה"ל: כמו שלוקחים חתיכה מלח שקורין "טאלפין" ויבשלו אותה בקדירה לעשות טאלפין חדש, בודאי נתבלבל כל המלח, עליונים למטה ותחתונים למעלה. כן בראש השנה נהפך ומתערב כל העולם כולו וכו'. וסיפר, שפעם אחת בא הרב ז"ל לבית המדרש, וקירב אליו סטענדיר אחד ואמר, שאפילו הסטענדיר הזה דנים אותו בראש השנה אם יתקיים או ישבר וכו'.

תפכ

אמר, כתיב שבראש השנה כל העולם הולך מסופו לראשו^ש. ואדם מתחילה הוא בקטנות שאינו אוכל ושותה רק בוכה, לפיכך בוכין בראש השנה, וכשבוכה המוח נעשה צלול, לפיכך כל

ושמעתי בשמו כשהיה מכוון כוונת רי"ו בראש השנה היו מתנדנדים לו השינים.

תעמ

מנהגו היה לאכול בראש השנה שמן זית, שהוא טוב לזכרון כדאיתא בגמרא (הוריות יג, ב) ^{שג}.

תפ

מה שאין אוכלים אגוזים עד אחר יום **כיפור** ויש עד הושענא רבה (עין פ"ח ^{אוצר החכמה} מקפ"ג, ב). כי באמת להרעים "אגוז" הוא בגימטריא "חטא", ולטובים אגוז הוא בגימטריא "טוב". ועל כן הם^{דש} קוראים אותם ממש בלשון חטא ועבירה, ואנו קוראין אותו בלשון [אשכנז] "נסלח". ועל כן קודם ערב יום כיפור קודם סליחת העבירות אז עדיין האדם אינו בבחינת טוב ועל כן אין אוכלים אותם כנ"ל, אמנם אחר סליחת העבירות אז אוכלין אותם כי אז אנחנו בבחינת טוב שכבר אמרנו "ונסלח" ^{אח"ח 1234567} ואז הוא בבחינת טוב ^{שה}.

תפא

בראש השנה הוא הגליפה של כל השנה, ואמר רבי שמעריל [ווארחיווקער] ז"ל כמו שאדם נוהג בראש השנה כך יתנהגו עמו כל השנה. ואמר, שלכך אין אוכלין דברים חמוצים בראש השנה (מגן אברהם ר"ס מקפ"ג), שלא יצטרך לעקם פיו

שג. וראש השנה הוא יום הזכרון.

דש. בלשון פולין "אוז'עכ" משמעותו אגוז ו"גז'עכ" משמעותו "חטא".

שה. אגב, ב"מרגניתא דבי רבנן" (עמ' ק') מובא מאמר זה בשיבוש.

שו. דברי כיבושין, וראה להלן מאמרים תצג, תצד, תצה.

שז. ראה במאמר המודם.

תפר

אמר להתפלל על הפרנסה בעשרת ימי תשובה. כי שם חת"ך הוא שם של הנסירה, והוא גם כן שם הפרנסה (עין פרי עץ חיים שער הזמירות פרק ה).

וגם פעם אחת ציוה לומר כל עשרת ימי תשובה פרשת המן. וכמה פעמים שמעתי שהיה מזהיר להתפלל על הפרנסה ושאר הצרכות, ולהאמין שהשי"ת ימלא שאלתו בודאי. והיא מצוה רבה, כי עי"ז היא עליית השכינה כמ"ש בזהר (מ"ג רל, ב) איהו אמת ואיהי אמונה ועי"ז נופלים כל אמונות שקריים "פאלן אראפ אלע שאפל'ע אמונות".

תפה

אמר [מוהר"ר רפאל ז"ל] בשם הרב ז"ל: שוטים רידין ש"ט זיך איין צווחין ככלבים הב הב ש"י ואין מתפללים

חינוך שאינו בוכה לא יהיה חכם. ומפני מה נברא האדם בקטנות וכל דבר בגדלות דהיינו בהמה, כי כל דבר שתחילתו קטנות סופו גדלות, ודבר שאין תחלתו קטנות אין סופו גדלות ש"ח. וצריך להיות עניו, והמשל: תורה שבה אותיות ונקודות וטעמים והכל צירופים, הצירופי אותיות קדוש וצירופי הנקודות יותר קדוש וצירופי טעמים יותר קדוש (עין עץ חיים שער ה פרק ב), כך אדם מה שהוא קטן הוא יותר קדוש. ועוד, כי נקודה עושה אדם ממנה כל מה שרוצה — והמשך גדול אין עושין ממנו כלום.

תפג

בראש השנה טוב להתפלל על היושב בבית האסורים, כמ"ש ביוסף (מחלים פא, ו) עדות ביהוסף שמו, וזה היה בראש השנה (ראה השנה י, ג).

שח.

ע"ע לעיל מאמר שפג, וש"נ.

שט.

שוטים מטעים עצמם ב"צווחין ככלבים הב הב".

שי.

לשון התיקון (כב, א): כלהו צוחין בצלותין ביומא דכפורי ככלבים הב הב לנא מזונא וסליחה וכפרה וחיי, כתבנו לחיים. ואינן עזי נפש ככלבים דאינן אומין דעלמא דצוחי לגביה ולית לון בשת אנפין. דלא אית מאן דקרא ליה בתיובתא, דיחזור שכינתיה לקודשא בריך הוא, דאיהי מרחקא מניה, למהדר לגביה. ובקדושת לוי (לראש השנה, ד"ה באופן אחר נראה): ראוי לכל בר נש מישראל לומר בלבו הנני מוכן להתפלל בעד חיים ופרנסה בשביל הבב"ה שיהיה לו תענוג מזה שאני מקבל לידי השפע וזהו כונת הזוהר (תקו"ז ע"ח) בריש כל שתא ושתא אינן צווחין הב לן חיי הב לן מזונא כ"י ככלבין דמצוחין דאינן מצוחין אלא לגרמייהו, ולכאורה יתחמץ לבב אנוש בראותו הדברים האלה, למה אעפ"כ אנו מבקשין בכל השנה עבור בני חיי ומזוני. אבל לפי דברי אלה שכתבנו שיהא כונת האדם בבקשתנו שיתן לנו כדי שיהיה להקב"ה תענוג מזה, כי הש"י חפץ בזה, וזה כונת הזוה"ק הנ"ל "צווחין הב לן חיי" כלומר, למעננו תן חיים וכן מזונא, וזהו "ככלבים אינן מצווחין לגרמייהו ואינן רשעין", אלא כונתנו יהיה שיהיה להקב"ה תענוג מזה. וע"ע "דגל מחנה אפרים" ליקוטים ד"ה ביאור קושיא בזהר.

וב"שער יששכר" (מונקאטש, מאמר ימי רצון אות ז): כבר כתבו בשם רבינו הקדוש אור עינינו הבעש"ט זי"ע, שאמר, דאף שכתוב בתיקוני זוה"ק "צווחין ככלבים הב לנו חיי הב לנו מזוני", מ"מ בזמן הזה מותר להתפלל על הפרנסה, כיון שהיא צורך גבוה. וכן כתבו בשם הקדוש

בראש השנה ויום כיפור על פרנסה, ראש^{שיא} האבין זיא ניט, או בזו הלשון: פאר מאגין זייא ניט, און דאס בעטין זייא ניט.

גם היה מזכיר מה שכתוב בספר בן פורת יוסף (נפיו קמ, ב) שמעתי ממורי, שצריך להאמין שכיון שאדם מתפלל להשי"ת על איזה דבר בקשה מיד הוא נענה, ואף שלא נעשה מבוקשו בפועל, כי נעשה תיקון ע"י זו התפלה בעולמות העליונים (בזה"ל: "מע"ב דארץ האבין דיא תפלה אין העכערע עולמות"). ובספר הנ"ל כתוב: שנעשה בקשתו בכללות העולם, ¹²³⁴⁵⁶⁷אח"כ ^{אוצר החכמה}ועיי"ש.

בשני בצורת בא אצלו יונתן בן עמרם ואמר לו רבי פרנסני ואמר לו קרית וכו' ואמר לו א"כ במה אפרנסך, ואמר לו פרנסני ככלב וכו', ואח"כ היה רבי מצטער שנתן לחמו לעם הארץ, ואמר לו רבי שמעון בר רבי שמא יונתן בן עמרם תלמידך שלא רצה ליהנות מדברי תורה וכו'. וזה ג"כ הזהר מלמד זכות על ישראל אף שישראל קדושים ויש להם לתלות במעשיהם או בזכות אבותיהם או בלימוד תורתן, אין צווחין אלא פרנסני ככלבין הב, כמו יונתן בן עמרם, ודפח"ח וד"ל.

תפו

בתיקונים (כג, ב) צווחין ככלבין הב הב, הב לנו מזוני וכו'. שמעתי משמו של הסופר רבי דוד מאניפאלי ז"ל שיג שהקשה, הלא הזהר תמיד מלמד זכות על ישראל ואין ילמד חוב כזה לדמות את ישראל ככלבים. ותירץ, דאיתא בגמרא (נבא נמלא מ, ב) כשפתח רבי אוצרותיו

תפו

אמר, שנראה לו שהפיוט של ראש השנה ויום הכיפורים הוא בעצמו כוונת התפלה. דלכאורה מה זה דרך להפסיק באמצע התפלה, אך הוא על דרך דאיתא בספרים (סידור האר"י נמונת הכניסה לסוכה, וראה זמ"ג קג, ג) שהחסידים הראשונים היו מוציאין הכוונה בפה גבי סוכה, וכן כאן מוציאין ש"ד.

מהר"פ מקאריץ זי"ע שהקפיד על מי שאינו מתפלל על הפרנסה בימים האלו, ובפרט בצוק העתים בעוה"ר. וכן נמצא בספר כתר שם טוב לרבינו הקדוש הבעש"ט זי"ע (בדרושו לראש השנה) כי בזמן הזה הפרנסה היא צורך גבוה. וכבר מרומז בתיקוני זוה"ק בהקדמה (י, ב) שבעין שנין דעניותא דגלות בתראה מאן יכיל למיקם בהם, הש"י ירחם, עכ"ל. **שיא.** המדרגה של הזהר [שאין לבקש על הפרנסה ברה"ה] אין להם (או: לא השיגו) — וגם אין מבקשים פרנסה בפשיטות [והרי הם קרחים מכאן ומכאן]!

שיב. בעולמות העליונים זקוקים לתפילה זו. **שיג.** הרה"ק רבי דוד סופר מאניפאלי ז"ל היה סופרו של זקנינו הרה"ק רבי פנחס מקאריץ ז"ל (פר"ח שושנים ה, בסו"ס ערכי יהושע, מאנסטריטש). מוזכר גם ב"שבחי בעש"ט" צו. למד מלאכת הכתיבה בצורי המגיד ממעזריטש וקיבל ממנו כוונת השמות. תמונת האותיות שלו התאימו עפ"י הנגלה והנסתר כפי שסידר הרה"ק בעל התניא כציווי הרב המגיד (ראה "אמונת צדיקים" אות לח). וכתב ספר תורה עבור הרה"ק רבי נחום מטשערנאביל (סיפורים ומאמרים 'יקרים עמ' טז"ז). **שיד.** ראה, שבעשרת ימי תשובה התקין האריז"ל לומר "שיר המעלות ממעמקים" והוא עפ"י סוד — והפייטן ביוצר בברכה ראשונה של יום הכיפורים שחרית אמר בתוך פיוטו "עננו אבינו ממעמקים".